

УДК 373.2.091.33-027.22:796]:373.2.016:811

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2026.37.361701](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2026.37.361701)

ІРИНА КАРАПУЗОВА

ORCID: 0000-0003-3552-080X

НАТАЛІЯ КОВАЛЕВСЬКА

ORCID: 0000-0003-1149-4109

ЛІЛІЯ ЗІМАКОВА

ORCID: 0000-0001-8066-5181

АНЖЕЛА ПАСІЧНІЧЕНКО

ORCID: 0000-0002-5500-0070

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розкриваються теоретичні основи та методичні особливості використання гри як засобу формування іншомовної комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку 5–6 років. Дослідження проводиться в контексті реалізації Закону України «Про використання англійської мови в Україні» (№ 3760-IX, 2024), яким з 1 вересня 2026 року встановлено обов'язкове навчання дітей старшого дошкільного віку англійської мови в дошкільних навчальних закладах. Теоретичні основи базуються на концепції гри як провідної діяльності дошкільника, зони найближчого розвитку, теорії комунікативно-мовленнєвого розвитку дошкільників, дошкільної лінгводидактики. Охарактеризовано чотири види ігор: дидактичні ігри формують мовленнєвий компонент; рольові ігри розвивають комунікативну складову; театралізовані ігри формують соціокультурну складову; рухові ігри забезпечують рухово-фонетичну координацію за допомогою методу ТПР. Обґрунтовано п'ятиетапну структурну модель уроку англійської мови: мотиваційно-ігровий, презентаційний, практичний, комунікативний та рефлексивно-узагальнюючий етапи. Модель охоплює цільовий, змістовий, процедурний і результатний компоненти та забезпечує повний методологічний цикл від зменшення мовного бар'єру до вільного продукування іншомовних висловлювань у квазіреальній комунікативній ситуації.

Ключові слова: *іншомовна комунікативна компетентність; розвиток мовлення; ігрова діяльність; дошкільна освіта; методика навчання англійської мови дошкільників; дидактична гра; сюжетно-рольова гра; структурна модель заняття; педагогічні умови; професійна підготовка майбутніх вихователів*

Актуальність проблеми. В умовах євроінтеграції України та реформування системи освіти проблема раннього іншомовного навчання набуває принципово нового значення. Законом України «Про застосування англійської мови в Україні» від 04.06.2024 № 3760-IX (*Про застосування англійської мови в Україні*, 2024) передбачено обов'язкове вивчення англійської мови дітьми старшого дошкільного віку у закладах дошкільної освіти, що набуває чинності з 1 вересня 2026 року. Базовий компонент дошкільної освіти України (*Базовий компонент дошкільної освіти...*, 2021) визначає комунікативну компетентність – у тому числі іншомовну – одним із ключових результатів освітнього процесу у ЗДО. Практика засвідчує, що методи навчання, розраховані на дітей шкільного віку, є малоефективними для дошкільників, провідним видом діяльності яких є гра. Це зумовлює нагальну потребу в науково обґрунтованих ігрових методиках іншомовного навчання та визначенні педагогічних умов їх реалізації. Означена проблема пов'язана з трьома ключовими практичними завданнями: 1) забезпечення якісного іншомовного навчання дошкільників відповідно до нових законодавчих вимог; 2) розроблення структурованих моделей занять з англійської мови для дітей 5–6 років; 3) визначення педагогічних умов ефективної підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта до організації ігрового іншомовного середовища.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема мовленнєвого і комунікативного розвитку дошкільників є однією з провідних у сучасній педагогічній науці. Теоретичні засади мовленнєвого розвитку дітей від народження до 7 років обґрунтовано у працях А. Богуш (Богуш, 2004). Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника як психологічне явище досліджено Т. Піроженко (Піроженко, 2010).

Питання когнітивного та комунікативного розвитку дітей у навчально-пізнавальній діяльності розглянуто у дослідженнях науковців під керівництвом І. Карапузової. (Karapuzova, Sulaieva, Manzhelii, Vashak, & Fazan, 2021). У сучасних наукових розвідках значна увага приділяється використанню гри як ефективного засобу навчання і розвитку дітей дошкільного віку. Зокрема, К. Крутій, І. Деснова,

М.Замелюк (Крутій, Деснова, & Замелюк, 2021) аналізують гру як провідний чинник розвитку особистості дитини. Питання розвитку мовлення дошкільників у мовленнєво-ігровій діяльності висвітлено у працях Н.Трофаїло (Трофаїло, 2023). Формування мовленнєвої творчості засобами ігрової діяльності досліджували Л. Зімакова, Н. Ковалевська, А. Пасичніченко та ін. (Zimakova, Kramarenko, Kovalevska, Pasichnichenko, & Tupytsya, 2025). Особливості формування іншомовної комунікативної компетентності дітей дошкільного віку висвітлено у працях Т.Шкваріна (Шкваріна, 2007). Вагомий внесок у розроблення теорії природного засвоєння іноземної мови здійснив S. Krashen (Krashen, 1982).

Однак, попри значний масив наукових праць, бракує досліджень, у яких: а) комплексно обґрунтовано структурну модель ігрового заняття з англійської мови для дітей старшого дошкільного віку в умовах нових законодавчих вимог; б) системно визначено педагогічні умови ефективного впровадження ігрових технологій у практику ЗДО; в) розкрито взаємозв'язок між різними видами ігор і компонентами іншомовної комунікативної компетентності дошкільника.

Мета статті – розкрити теоретичні засади та методичні особливості використання гри як засобу формування іншомовної комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку; обґрунтувати структурну модель ігрового заняття з англійської мови та визначити педагогічні умови її ефективного впровадження у практику ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Старший дошкільний вік (5–6 років) є сенситивним для засвоєння іноземної мови. Мовленнєвий розвиток є ключовою лінією розвитку дитини цього віку. А. Богущ (Богущ, 2004) обґрунтувала, що у цей період активно формуються фонематичний слух, артикуляційний апарат, образна пам'ять і словниковий запас, а засвоєння нових мовних одиниць відбувається найбільш ефективно в емоційно значущому контексті. Т. Піроженко (Піроженко, 2010) доводить, що комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника нерозривно пов'язаний з ігровою діяльністю: саме у грі дитина природно засвоює нові мовленнєві форми, комунікативні стратегії та розвиває здатність до діалогічної взаємодії.

У сучасних наукових підходах гра розглядається як ефективний засіб розвитку пізнавальної активності, мовлення та соціальної взаємодії дітей дошкільного віку. Дослідники підкреслюють, що ігрова діяльність створює умови для природного засвоєння мовного матеріалу, розвитку уяви, емоційної сфери та формування комунікативних умінь. Зокрема, у працях К. Крутій, І. Деснової, М. Замелюк (Крутій, Деснова, & Замелюк, 2021) обґрунтовано значення гри як провідного чинника розвитку особистості дитини.

Дослідження І. Карапузової (Karapuzova, Sulaieva, Manzhelii, Vashak, & Fazan, 2021). та співавторів засвідчують, що ігровий контекст сприяє когнітивному та комунікативному розвитку дошкільників, формуючи базові компетентності, необхідні для подальшої навчально-пізнавальної діяльності.

У контексті іншомовного навчання принципового значення набуває гіпотеза «вхідного матеріалу» (input hypothesis) С. Крашена (Krashen, 1982): ефективне засвоєння іноземної мови відбувається виключно в емоційно безпечній, безстресовій атмосфері – тобто саме тій, яку забезпечує гра. Дитина, захоплена ігровою ситуацією, не боїться помилитися, діє природно і невимушено, що знижує «мовний бар'єр» і забезпечує формування позитивної мотивації до іншомовного спілкування. У навчанні іноземної мови гра виконує кілька взаємопов'язаних функцій: *мотиваційно-спонукальну* – формує позитивне ставлення до іноземної мови; *навчальну* – забезпечує засвоєння мовного матеріалу; *комунікативну* – стимулює іншомовне спілкування; *розвивальну* – сприяє розвитку пізнавальних процесів і мовленнєвої творчості (Zimakova, Kramarenko, Kovalevska, Pasichnichenko, & Tupytsya, 2025). Іншомовна комунікативна компетентність дошкільника включає мовленнєвий (фонетичні, лексичні, граматичні навички), комунікативний (вміння ініціювати та підтримувати діалог) та соціокультурний (знання реалій іншомовної культури) компоненти. Кожен вид ігор виконує специфічні дидактичні функції у формуванні цих компонентів (Шкваріна, 2007).

Дидактичні ігри є спеціально організованими педагогом навчальними іграми з чітко визначеним змістом, правилами та дидактичним завданням. Вони поділяються на: словесні («*Simon Says*», «*What's missing?*», «*Odd one out*»), предметні (ігри з картками, іграшками, реальними предметами), настільно-друковані (лото, доміно, парні картки). Дидактичні ігри цілеспрямовано формують *мовленнєвий компонент* компетентності: забезпечують введення і закріплення лексики, формування граматичних навичок, розвиток фонематичного сприйняття і слуховий контроль вимови.

Сюжетно-рольові ігри моделюють комунікативні ситуації реального спілкування і є провідним засобом формування *комунікативного компонента* компетентності. Типові сюжети для дошкільників: «У магазині» («*At the shop*»), «У лікаря» («*At the doctor's*»), «В школі» («*At school*»), «У зоопарку» («*At the zoo*»). У процесі рольової гри діти засвоюють мовленнєві формули, вчать ініціювати і підтримувати діалог, використовувати невербальні засоби спілкування, що відповідає концепції комунікативно-мовленнєвого розвитку Т.О. Піроженко (Піроженко, 2010)

Рухливі ігри з іншомовним компонентом («*Head, Shoulders, Knees and Toes*», «*Freeze Dance*», «*Action Songs*») поєднують фізичну активність із засвоєнням мовного матеріалу через моторно-мовленнєву координацію. Ці ігри особливо ефективні для розвитку фонетичних навичок і запам'ятовування лексики. Вони реалізують метод TPR (Total Physical Response): виконуючи команди педагога англійською мовою, дитина засвоює іноземну мову через дію, без перекладу (Шкваріна, 2007).

Театралізовані ігри та драматизація (інсценування казок «*The Very Hungry Caterpillar*», «*The Three Little Pigs*», «*Brown Bear, What Do You See?*», розігрування діалогів за допомогою ляльок) формують соціокультурний компонент компетентності: сприяють розвитку емоційно-виразного мовлення, інтонації, ритму, темпу мовлення. Дослідження Л. Зімакової, Н. Ковалевської та А. Пасічніченко (Zimakova, Kramarenko, Kovalevska, Pasichnichenko, & Turpytsya, 2025) переконливо доводять, що сучасний ігровий матеріал є потужним засобом розвитку мовленнєвої творчості дошкільників: педагогічний експеримент із 196 дітьми 5–7 років підтвердив ефективність ігрових методів, знизивши частку дітей з низьким рівнем творчості з 40,32% до 18,35%.

Пісні, чанти (короткі ритмічні вірші або речення, які промовляються у чіткому ритмі) та **римування** («*Old MacDonald*», «*If You're Happy*», «*Twinkle Twinkle*») формують фонетичні навички, розвивають слухову пам'ять, ритмічне та інтонаційне відчуття. Мнемотехнічний ефект ритму і мелодії сприяє кращому запам'ятовуванню лексичних і граматичних структур, а також забезпечує природне засвоєння соціокультурного контексту іноземної мови.

На основі аналізу теоретичних джерел і узагальнення педагогічного досвіду обґрунтовано структурну модель ігрового заняття з англійської мови для дітей старшого дошкільного віку. Модель охоплює *цільовий* (формування іншомовної комунікативної компетентності засобами гри), *змістовий* (відібраний мовний матеріал, тематика ігор), *процесуальний* (послідовність і взаємодія педагогічних дій та ігрової активності дітей) та *результативний* (досягнутий рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності) компоненти. Реалізація моделі здійснюється через п'ять послідовних етапів.

I. Мотиваційно-ігровий етап (2–3 хв). Вихователь вводить ляльку-«носія мови» (puppet character), проводить вітальний ритуал англійською, виконує з дітьми коротку пісню або чант. Дидактична мета – зняти психологічну напруженість, сформувати позитивну емоційну установку, налаштувати дітей на іншомовне спілкування. Теоретичне підґрунтя – гіпотеза С. Крашена (Krashen, 1982) про необхідність емоційно безпечної атмосфери для ефективного засвоєння мови.

II. Презентаційний етап (5–7 хв). Педагог вводить новий мовний матеріал через наочність, жести та мімічний контекст, демонструючи не менше 3–5 нових лексичних одиниць у природному мовленнєвому оточенні. Новий матеріал подається виключно в ігровому форматі: через маріонетку, сюжетну картину, предметну гру. Принцип: дитина повинна *почути* нову одиницю у значущому контексті, а не отримати переклад.

III. Тренувальний етап (8–10 хв). Дидактичні ігри та вправи, спрямовані на рецептивне та репродуктивне опрацювання матеріалу: «*Show me...*», «*Point to...*», «*Find and bring...*», «*True or false?*». Поступовий перехід від імітації до самостійного відтворення. Педагог моделює зразок мовлення, забезпечує *scaffolding* – мовленнєву підтримку, яка поступово знімається в міру засвоєння матеріалу.

IV. Комунікативний етап (7–10 хв). Сюжетно-рольова або театралізована гра, де діти використовують засвоєний матеріал у квазіреальній ситуації спілкування. Педагог виступає рівноправним партнером по грі, ненав'язливо коригує помилки і стимулює мовленнєву ініціативу. Цей етап є ключовим для формування комунікативного компонента іншомовної компетентності (Kagaruzova, Sulaieva, Manzhelii, Vashak, & Fazan, 2021).

V. Рефлексивно-підсумковий етап (2–3 хв). Рухлива пісня або прощальний ритуал; позитивне оцінювання досягнень кожної дитини. Перехід до звичайної діяльності здійснюється плавно, без різкої зміни темпу. Загальна тривалість заняття – 25–30 хвилин; оптимальна частота – 3 заняття на тиждень. Одна лексична одиниця або мовленнєва формула має повторюватися не менше 7–10 разів у різних ігрових контекстах.

Ефективність структурної моделі ігрового заняття з англійської мови у ЗДО забезпечується сукупністю чотирьох педагогічних умов.

Перша педагогічна умова – організація розвивального іншомовного ігрового середовища. Предметно-ігровий простір групи ЗДО має бути організований таким чином, щоб стимулювати спонтанне іншомовне мовлення дітей поза межами спеціально організованих занять. Це передбачає наявність куточку англійської мови з тематичними картками, іграшками-«носіями мови», наочними матеріалами. Дослідження (Zimakova, Kramarenko, Kovalevska, Pasichnichenko, & Turpytsya, 2025) доводять, що якісний ігровий матеріал безпосередньо впливає на рівень мовленнєвого розвитку дошкільника і його готовність до комунікативної взаємодії іноземною мовою.

Друга педагогічна умова – інтеграція іноземної мови в різні види діяльності ЗДО. Навчання англійської мови не може обмежуватися рамками спеціально організованого заняття. CLIL-підхід (Content and Language Integrated Learning) передбачає занурення дитини в іншомовне середовище протягом усього дня: на прогулянці – рухливі ігри з англійськими командами; на музичному занятті – англомовні пісні та чанти; у самостійній грі – іграшки з підписами англійською. Це узгоджується з ідеями А. Богуш (Богуш, 2004) про необхідність наскрізного мовленнєвого розвитку дитини в різних видах діяльності.

Третя педагогічна умова – методична компетентність педагога у сфері ігрового іншомовного навчання. Запровадження обов'язкового навчання англійської мови у ЗДО відповідно до Закону № 3760-IX (Про застосування англійської мови в Україні, 2024) вимагає якісної підготовки педагогів. Вихователь

має не лише володіти необхідним рівнем іноземної мови, а й бути готовим до ролі організатора, учасника і регулятора ігрової взаємодії. Педагог забезпечує *scaffolding* – мовленнєву підтримку, яка поступово знімається в міру засвоєння матеріалу; коригує помилки тактовно, не перериваючи комунікативний потік. Цей аспект є ключовим для підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності Дошкільна освіта (Karapuzova, Sulaieva, Manzhelii, Vashak, & Fazan, 2021).

Четверта педагогічна умова – систематичність і циклічність ігрового навчання. Одна лексична одиниця або мовленнєва формула має зустрічатися дитині в різних ігрових контекстах не менше 7-10 разів. Педагог планує тематичні цикли занять (тиждень «Тварини», «Кольори», «Продукти») і системно варіює форми ігрової активності в межах кожного циклу. Це забезпечує перенесення засвоєного матеріалу з пасивного словника в активний і формує стійкі мовленнєві навички (Krashen, 1982).

Проведений теоретичний аналіз дозволив отримати такі наукові результати.

По-перше, з'ясовано, що теоретичними засадами використання гри у формуванні іншомовної комунікативної компетентності дошкільників є сучасні підходи до організації ігрової діяльності як ефективного засобу розвитку дитини, положення комунікативно-мовленнєвого розвитку дошкільника (Піроженко, 2010), засади дошкільної лінгводидактики (Богущ, 2004), а також наукові уявлення про роль емоційно безпечного освітнього середовища у процесі засвоєння іноземної мови, обґрунтовані Stephen Krashen (1982). Важливими є також сучасні дослідження, що розглядають гру як провідний чинник розвитку особистості дитини та ефективний засіб формування її комунікативних умінь (Крутії, Деснова, & Замелюк, 2021).

По-друге, виявлено, що чотири основні види ігор (дидактичні, сюжетно-рольові, рухливі та театралізовані) забезпечують системний вплив на всі компоненти іншомовної комунікативної компетентності: дидактичні ігри формують мовленнєвий компонент; сюжетно-рольові – комунікативний; театралізовані – соціокультурний; рухливі – моторно-фонетичну координацію. Зв'язок між ігровим матеріалом і мовленнєвим розвитком дошкільників підтверджено у дослідженні (Zimakova, Kramarenko, Kovalevska, Pasichnichenko, & Turutsya, 2025) на вибірці 196 дітей із шести ЗДО Полтавського регіону.

По-третє, обґрунтовано п'ятиетапну структурну модель ігрового заняття з англійської мови, яка охоплює цільовий, змістовий, процесуальний та результативний компоненти і забезпечує системне опрацювання мовного матеріалу – від рецепції до вільного продукування – в ігровому контексті.

По-четверте, визначено чотири педагогічні умови ефективного впровадження моделі: організація розвивального іншомовного ігрового середовища; інтеграція іноземної мови в різні види діяльності ЗДО (CLIL-підхід); методична компетентність педагога у сфері ігрового іншомовного навчання; систематичність і циклічність ігрового навчання.

Здійснений теоретичний аналіз та педагогічне моделювання дозволяють зробити такі висновки.

1. Теоретичними засадами використання гри як засобу формування іншомовної комунікативної компетентності дошкільників є сучасні психолого-педагогічні підходи до розуміння ігрової діяльності як природного середовища розвитку дитини дошкільного віку, положення комунікативно-мовленнєвого розвитку дошкільника (Піроженко, 2010) та засади дошкільної лінгводидактики (Богущ, 2004). Важливе значення мають також сучасні дослідження, що розглядають гру як ефективний засіб формування комунікативних умінь і розвитку особистості дитини.

2. Обґрунтована п'ятиетапна структурна модель ігрового заняття з англійської мови (мотиваційно-ігровий → презентаційний → тренувальний → комунікативний → рефлексивно-підсумковий) забезпечує цілісний методичний цикл: від зниження мовного бар'єру до вільного продукування іноземномовних висловлювань у квазіреальній ситуації.

3. Ефективне впровадження моделі у практику ЗДО забезпечується чотирма педагогічними умовами: організацією розвивального іншомовного ігрового середовища; інтеграцією іноземної мови у всі види діяльності ЗДО (CLIL-підхід); методичною компетентністю педагога; систематичністю і циклічністю ігрового навчання.

4. Запровадження обов'язкового навчання англійської мови у ЗДО з 01.09.2026 відповідно до Закону № 3760-IX (Про застосування англійської мови в Україні, 2024) актуалізує підготовку здобувачів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» до реалізації науково обґрунтованих ігрових методик іншомовного навчання.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у: 1) експериментальній перевірці ефективності обґрунтованої структурної моделі ігрового заняття з англійської мови у практиці ЗДО; 2) розробленні критеріїв і показників сформованості іншомовної комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності; 3) дослідженні змісту і методів підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності Дошкільна освіта до організації ігрового іншомовного навчання в умовах реалізації Закону № 3760-IX (Про застосування англійської мови в Україні, 2024).

Список використаних джерел

- Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. (2021). Київ: Міністерство освіти і науки України. Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text>
- Богущ, А. М. (2004). *Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років*: монографія. Київ: Міленіум.

- Крутий, К. Л., Деснова, І. С., & Замелюк, М. І. (2021). Дефініція «гра як провідний тип діяльності дошкільника»: аналіз підходів. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*, 4 (2), 84-91. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.2.13>
- Піроженко, Т. О. (2010). *Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника: наук.-метод. посіб.* Тернопіль: Мандрівець.
- Про застосування англійської мови в Україні.* (2024). Закон України № 3760-IX. Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text>
- Трофайла, Н. Д. (2023). Розвиток мовлення дітей дошкільного віку в мовленнєво-ігровій діяльності. *Актуальні питання у сучасній науці*, 10 (16), 771-778. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-10\(16\)-771-778](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-10(16)-771-778)
- Шкваріна, Т. М. (2007). *Методика навчання іноземної мови дошкільників: навч. посіб.* Київ: Освіта України. Взято з <https://lib.in.ua/160227-posibnyk-metodyka-navchannia-inozemnoi-movy-doshkilnykiv/>
- Karapuzova, I., Sulaieva, N., Manzhelii, N., Vashak, O., & Fazan, T. (2021). The development of preschoolers' cognitive and communicative activity in the process of educational and research activities in nature. *Revista on line de Política e Gestão Educacional. Araraquara*, 25 (3), 1795-1809. DOI: <https://doi.org/10.22633/rpge.v25iesp.3.15593>
- Krashen, S. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. University of Southern California. Retrieved from https://www.sdkrashen.com/content/books/principles_and_practice.pdf
- Zimakova, L., Kramarenko, V., Kovalevska, N., Pasichnichenko, A., & Tupytsya, O. (2025). Formation of Children's Speech Creativity by Means of Modern Art and Game Material in Preschool Educational Institutions of Ukraine. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 17 (1), 690-717. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/17.1/971>

References

- Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity) nova redaktsiia* [The basic component of preschool education (State Standard for Preschool Education) is a new edition.]. (2021). Kyiv: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text> [in Ukrainian].
- Bohush, A. M. (2004). *Movlenniyyi rozvytok ditei vid narodzhennia do 7 rokiv* [Speech development of children from birth to 7 years]: monohrafiia. Kyiv: Milenium [in Ukrainian].
- Karapuzova, I., Sulaieva, N., Manzhelii, N., Vashak, O., & Fazan, T. (2021). The development of preschoolers' cognitive and communicative activity in the process of educational and research activities in nature. *Revista on line de Política e Gestão Educacional. Araraquara*, 25 (3), 1795-1809. DOI: <https://doi.org/10.22633/rpge.v25iesp.3.15593>
- Krashen, S. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. University of Southern California. Retrieved from https://www.sdkrashen.com/content/books/principles_and_practice.pdf
- Krutii, K. L., Desnova, I. S., & Zameliuk, M. I. (2021). *Definiitsia "hra yak providnyi typ diialnosti doshkilnyka": analiz pidkhodiv* [Definition "game as a leading type of activity of a preschooler": an analysis of approaches]. *Akademichni studii. Seriiia "Pedahohika"* [Academic studies. Series "Pedagogy"], 4 (2), 84-91. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.2.13> [in Ukrainian].
- Pirozhenko, T. O. (2010). *Komunikatyvno-movlenniyyi rozvytok doshkilnyka* [Communicative and speech development of a preschooler]: nauk.-metod. posib. Ternopil: Mandrivets [in Ukrainian].
- Pro zastosuvannia anhliskoi movy v Ukraini* [On the use of English in Ukraine.]. (2024). Zakon Ukrainy No 3760-IX. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3760-20#Text> [in Ukrainian].
- Shkvarina, T. M. (2007). *Metodyka navchannia inozemnoi movy doshkilnykiv* [Methods of teaching a foreign language to preschoolers]: navch. posib. Kyiv: Osvita Ukrainy. Retrieved from <https://lib.in.ua/160227-posibnyk-metodyka-navchannia-inozemnoi-movy-doshkilnykiv/> [in Ukrainian].
- Trofaiila, N. D. (2023). Rozvytok movlennia ditei doshkilnoho viku v movlenniievo-ihrovii diialnosti [Development of speech of preschool children in speech and play activities]. *Aktualni pytannia u suchasni nautsi* [Current Issues in Modern Science], 10 (16), 771-778. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-10\(16\)-771-778](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-10(16)-771-778) [in Ukrainian].
- Zimakova, L., Kramarenko, V., Kovalevska, N., Pasichnichenko, A., & Tupytsya, O. (2025). Formation of Children's Speech Creativity by Means of Modern Art and Game Material in Preschool Educational Institutions of Ukraine. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 17 (1), 690-717. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/17.1/971>

KARAPUZOVA I., KOVALEVSKA N., ZIMAKOVA L., PASICHNICHENKO A.
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

GAME AS A MEANS OF FORMING FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE IN SENIOR PRESCHOOL CHILDREN

The article reveals the theoretical foundations and methodological features of using play as a means of forming foreign language communicative competence in senior preschool children aged 5–6. The study is conducted in the context of

implementing the Law of Ukraine «On the Use of the English Language in Ukraine» (No. 3760-IX, 2024), which stipulates mandatory English language teaching for senior preschool children in preschool educational institutions from 1 September 2026. The theoretical foundations rest on the concept of play as the leading activity of the preschooler, the zone of proximal development, the theory of communicative-speech development of preschoolers, and preschool linguodidactics. S. Krashen's input hypothesis substantiates the role of an emotionally safe atmosphere in language acquisition. Four types of games are characterised: didactic games form the speech component; role-play games develop the communicative component; theatrical games shape the sociocultural component; movement-based games ensure motor-phonetic coordination via the TPR method.

A five-stage structural model of an English lesson is substantiated: motivational-play, presentation, practice, communicative, and reflective-summary stages. The model encompasses target, content, procedural and outcome components and ensures a complete methodological cycle from reducing the language barrier to free production of foreign language utterances in a quasi-real communicative situation.

Four pedagogical conditions for effective implementation are identified: organization of a foreign-language play environment; integration of English into all types of daily activities (CLIL approach); methodological competence of the educator; systematic and cyclical organisation of play-based learning.

Key words: *foreign language communicative competence; speech development play activity; preschool education; English language teaching for preschoolers; didactic game; role-play; structural lesson model; pedagogical conditions; professional training for future educators*

Стаття надійшла до редакції 24.03.2026

Стаття прийнята 07.04.2026

Статтю опубліковано 15.05.2026

УДК 373.5.07:005.95

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2026.37.361710](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2026.37.361710)

ЯРИНА КОВАЛЕНКО

ORCID: 0009-0009-4540-9620

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ НА ОСНОВІ КЕЙС-МЕНЕДЖМЕНТУ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті запропоновано структурно-функціональну модель управління освітнім процесом на основі кейс-менеджменту в закладах загальної середньої освіти, яка уміщує цільовий, концептуально-методологічний, змістовий, організаційно-технологічний, функціональний та результативно-оцінювальний компоненти. Цільовий компонент визначає мету управління освітнім процесом через кейс-менеджмент: забезпечення персоналізованого, координованого навчання та досягнення освітніх результатів. Основні завдання: виявлення потреб учнів, проектування кейсів, координація дій і моніторинг освітніх траєкторій. Концептуально-методологічний компонент містить принципи управління (системність, цілісність, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, гнучкість, відповідальність, зворотний зв'язок) та підходи, що визначають логіку побудови і функціонування моделі. Змістовий компонент охоплює управлінські, педагогічні, психолого-педагогічні й соціальні дії для реалізації кейсу; визначає цілі кейсу, очікувані результати, зміст навчання, форми й методи роботи. Організаційно-технологічний компонент визначає механізми реалізації кейс-менеджменту: етапи (ідентифікація, діагностика, планування, реалізація, моніторинг, оцінювання), управлінські технології, комунікаційні інструменти та цифрові ресурси; акцент на мультидисциплінарні команди. Функціональний компонент розподіляє управлінські функції між суб'єктами: керівник – стратегія та координація; заступники – тактичне управління; педагоги та фахівці – операційна робота з кейсами; батьки і стейкхолдери – партнери у прийнятті рішень. Результативно-оцінювальний компонент оцінює ефективність моделі через критерії: досягнення освітніх результатів, задоволеність учасників, ефективність взаємодії, гнучкість рішень; передбачає моніторинг, аналіз динаміки та зворотний зв'язок. Запропоновано приклад освітнього кейсу: «Індивідуальна освітня траєкторія для учня з високим потенціалом у STEM-напрямі».

Ключові слова: *структурно-функціональна модель, управління, освітній процес, кейс-менеджмент, заклад загальної середньої освіти, керівник, педагоги, стейкхолдери, освітній кейс*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку системи загальної середньої освіти характеризується інтенсивними трансформаційними процесами, зумовленими впливом цифровізації, соціально-